

VEGYESEK.

† **Felméri Lajos.** A kiváló és országszerte rokonszenves, korán elhunyt tudós életének főbb adatait a következőkben vázoljuk. Született 1840. szept. 29-ikén Székely-Udvarhelyt szegény sorsú iparos szülőktől. A középiskolát s főiskolai tanulmányait is részben Sárospatakon végezte, hol *Erdélyi János* volt rá rá nagy hatással. Budapesten theologiai tanfolyamot végzett s itt *Molnár Aladár* és *Ballagi Mór* voltak mesterei. 1866-ban külföldre indult, beutazta Angliát, Skóciát, majd Jénába ment; később pedig Franciaországot, Svájcot és Felső-Olaszországot utazta be. Külföldi tanulmányai befejeztével 1868-ban Sárospatakra hívták meg a bölcselet tanárának az elhunyt *Erdélyi János* helyére, majd 1872-ben a kolozsvári egyetem pædagogus professora lett s haláláig ott működött. 1879—80-ban a közokt. miniszter megbízásából Anglia közoktatásügyét tanulmányozta. Az *Emke* alapításában és fejlesztésében jelentékeny szerepet játszott. Számos kisebb irodalmi műve jelent meg a tanügyi és egyházi lapokban. Társaságunknak rendes tagja volt és a *Magyar Pædagogia* is közölt tőle értekezést. Két nagyobb munkája van: «*Az iskolázás jelene Angolországban*» 1881 és «*A neveléstudomány kézi könyve*» 1890, mely fél év alatt két kiadást ért. A működésében nyilvánuló szellemet a lapunk élén olvasható necrolog méltányolja. Áldott legyen emlékezete!

— **Az évvzáro vizsgálatok.** A «Népnevelők Budapesti Egyesületének» pædagogiai szakosztálya f. évi május 26-ikán igen látogatott ülést tartott, melynek tárgyául a záró-vizsgálatok kérdésének megvitatása volt kitűzve. E tárgyban *Stern Ábrahám* nyújtott be írásbeli véleményt, melyben a vizsgálatok eltörlése mellett nyilatkozott. Sokan hozzászóltak a kérdéshez, melyről a *Magyar Paedagogia* I. évfolyama (240. l.) is közölt volt cikket *Szántó Eleázártól* a vizsgálatok tartása ellen. A vitát a következő pontok elfogadása zárta be: 1. Az évi záró-vizsgálatok *czután is fentartandók.* 2. A záró-vizsgálatok *ne ellenőrző,* hanem ünnepélyes jellegűek legyenek. 3. A vizsgálatot a tanító maga vezesse, s abba beavatkozást senkinek se engedjen. 4. A vizsgálat anyaga megállapítandó. 5. A záró-vizsgálattal egyidejűleg záró-ünnepély is tartassék. — Sajnáljuk, hogy e hókusz-pókuszt teljesen el nem törölték, illetőleg, hogy a *Stern Ábrahám* javasolta összefoglaló tanítással nem helyettesítették.

— Az iskolaorvosok és egészségktanárok értekezletéből küldött bizottság legújabbán memorandumot nyújtott be a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, melyben az egészségügyi ismeretek tanításának fontosságát hangsúlyozva, kívánságukat a következő pontokban foglalják össze: 1. Az iskolaorvosi intézmény rendszeresítendő; álljon minden iskola orvosi felügyelet alatt, a kir. tanfelügyelők mellé rendeltessenek iskolaorvosok, szaksegédi minőségben; 2. a megejtendő vizsgálatokra szükséges helyiségek és eszközök bocsáttassanak az iskolaorvos rendelkezésére; 3. az egészségtan tanítása legyen kötelező az ország minden iskolájában; 4. az eddigi tiszteletdíj helyett állapíttassék meg méltányos fizetés.

— A debreczeni orsz. tanszerkiállítás rendező bizottságának küldöttségét május 18-án külön kihallgatáson fogadta gr. Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi miniszter, a képviselőház fogadó-termében. Délben megjelent ott Simonffy Imre, kir. tan., a polgármester, mint kiállítási rendező bizottsági elnök vezetése alatt Zádor Lajos és Eötvös Károly Lajos igazgatósági elnök, kikhez Körössy Sándor, Thaly Kálmán és dr. Király Ferencz országgyűlési képviselők csatlakoztak.

A küldöttség vezetőjének szóbeli előterjesztése után átvevén a miniszter a bizottság memorandumát és «Kiállítási Értesítő» megjelent számait, válaszában a következő nagyfontosságú kijelentést tette:

Örömmel és érdeklődéssel kísértem eleitől fogva hazafias és nemes vállalkozásukat, a mint az a hazai közoktatás hivatalos őrének és vezetőjének kötelessége. Örvendek, hogy ezen országos közművelődési vállalat oly kedvező kilátásokkal rendeztetik. Beismerve országos jelentőségét, nemcsak köszönettel elfogadom a felajánló védnökségét, hanem e megtiszteltetést úgy magamra, mint közoktatásunkra lekötöztetőnek tekintem. És hogy védnöki tisztemnek megfelelek, nemcsak azt ígérem, hogy minden lehető kormányi támogatással továbbra is elősegítem ügyöket, hanem kijelentem, hogy mindenesetre jelen akarok lenni. Ha csak emberileg ki nem számítható akadály közbe nem jő, ott leszek, azért is, hogy közvetlenül tapasztalhassam a közoktatás terén ama jelentékeny haladást, a mi Debreczenből a hivatalos jelentések szerint tudomásomra jött, és hogy magam szerezzek tájékozást a további fejlesztésben állami teendőink felől.

Ismételve nagyon köszönöm figyelmöket, az átvett emlékiratot pedig a lehetőség határai között legkedvezőbbben intézendem el.

Még a küldöttség tagjaival néhány szót váltott, miközben Hieronymi és gr. Tisza miniszterek is megfordultak a fogadó-teremben, azután a küldöttség lelkes örömmel távozott, hogy fölkeresse Berzeviczy Albert államtitkárt, a ki szintén a Házban fogadta a rendező-bizottság küldötteit.

Berzeviczy államtitkár is a legkedvezőbben nyilatkozott az orsz. tanszerkiállításról, melynek sikere annál értékesebb, mert a közérdekklődést és a pénzt a milleniumi kiállítás kötötte előre le, s e miatt a kormány sem támogathatja annyi állami segélyvel, mint óhajtaná s a vállalat megérdemlené. Kedves kötelességének ismeri a kiállítási nagybizottság elnökségét elfogadni s lehetőleg betölteni is, és ha az állami teendőik sokasága miatt előbb nem munkálkodhatik is: a kiállításon mindenestre megjelenni törekszik.

A küldöttség végre a minisztériumba ment; hogy az egyes osztályokban tisztelegjen és informáljon, Szathmáry György miniszteri tan. igazgatósági elnökül fölkérje. E lelkes szakférfiu a legapróbb részletekre menő tudakozódással tájékozván magát az eddigi fejleményekről, a kiállítás további támogatását készséggel följánlotta és az igazg. elnöki tisztet elfogadva megígérte, hogy a kiállítás idején, a mikor szabadságon lesz, le fog menni Debreczenbe.

— **A magyar pædagogusok pünkösdi ülése.** A magyar tanítói kar fontos ülést tartott pünkösdi ünnepén a milleniumnak méltó módon megülése tárgyában. Fővárosi és vidéki tanítók és tanférfiak szép számmal gyűltek össze az Országos Bizottság kezdeményezésére. 22 testület és intézet képviseltette magát. Az ülést *Lakits Vendel*, az országos bizottság elnöke nyitotta meg s *Heinrich Gusztáv* egyetemi tanárt, a magyar pædagogiai társaság elnökét ajánlotta az értekezlet elnökéül; a jegyzői tisztet *Böngérfi János* végezte. Ezután *Nagy László* tanítóképzőintézeti tanár vette át a szót, a ki az ezredéves ünnep megülése tárgyában indítványt tett s javaslatát a következő előterjesztéssel okadatolta:

Minekelőtt föltette a kérdést: Van-e szükség a tanítók és tanárok együttes tanácskozására. Nyomban megadta a feleletet: igenis van.

Szükség van első sorban az 1896-ban tartandó nagy nemzeti ünnepély szempontjából. Illő, hogy a nevelés-tanítás emberei nagy-szabású gyűlést tartsanak az ezredéves kiállításkor. A kiállítás nemzeti jellegének azonban csak nemzeti jellegű kongresszus felel meg.

Ezen gyűléshez jelentős közoktatásügyi érdekek fűződnek. Ismeretes, hogy a magyar tanítóvilágban az összetartozás érzete igen laza. A különböző iskolanemek tanítói és tanárai egymással egyáltalán nem érintkeznek. Egyesületekre vannak széttagolva, a melyek egymást nem támogatják. Ennek a széttagoltságnak káros következményei vannak. Ilyen a tanítói közszellem hiánya, ellenben kifejlődött a kaszt-szellem. A különböző iskolanemek tanítói egymástól elzárkoznak s egymás munkáját nem becsülik eléggé. Beszélnek külön népoktatási szellemről s külön

tudományos szellemről s úgy állítják azokat egymással szembe, mint ellenségeket. Nincs életerős, egészséges, egységes tanítói közszellem Magyarországon.

A széttagoltságnak másik következménye a tanítói egyesületi életnek pangása, sőt itt-ott szétbomlása. Ez is onnét van, mert nem táplálja azokat az erős tanítói közszellem, közlekedés. A tanítói társadalom ezen széttagoltsága meglátszik az iskolákon is. Nincs meg az egyes iskolák között az átmenet. Így pl. az elemi iskola és középiskola oktatási rendszere nagyon eltérő egymástól, a középiskolából sincs meg a kellő átmenet az egyetemre. Iskolai rendszerünk nem alkot oly fokozatot, a melyen a fejlődő ifjú nagyobb rázkodtatások nélkül juthatna keresztül.

Egyéb közoktatási érdekek is megkívánják az együttes tanácskozást. Vannak kérdések, a melyek közösek, s a melyek megkívánják azért a közös tanácskozást. Ezek eddig is azért nem nyertek elintézését, mert mindegyik egyesület és testület külön tanácskozott róluk.

Ilyen pl. a magyar nyelv ügye. A magyar állam hivatalos nyelve még mindig nem nyert eléggé érvényt és hatalmat az iskolákban. Még mindig vannak felső és középfokú iskolák is, a melyekben a tanítás nyelve nem magyar. Ilyen a tanár- és tanítóképzés ügye. Minden szakra, pl. a jogi, az orvosi, a mérnöki pályára való kiképzés sokkal rendezettebb, mint a tanári pályáé. Külön képzik a középiskolai, külön a polgáriskolai tanárt, külön a népiskolai tanítót. Némely iskolák tanítóját meg sehol sem képezik. Itt az ideje, hogy egységes alapon teremtsük meg a tanárképzést. Különben az összes tudományos pályákra való kiképzés sem kielégítő, sokan hangoztatják az egyetemi oktatás reformját.

Egész oktatási rendszerünk nem kielégítő. Mondhatni, hogy a mennyi jót teszünk vele, annyit rontunk is általa. Ez is gyökeres átalakításra vár.

Állami törvényeink gyökeres átalakítása küszöbön áll. Ez a közoktatási törvények gyökeres reformját is maga után fogja vonni. Fontos azon általános elvek megállapítása, a melyek szerint közoktatási szervezetünk reformálandó. Különösen fontos az iskolák és az állam egymáshoz való viszonyának a kijelölése. Meg kellene határozni az államosítás elveit és határait.

Vannak-e a magyar tanítói testületnek közös érdekei, a melyek szükségessé tennék a közös tanácskozást? Az anyagi érdekek igen eltérők. Ezek tehát kevésbé közösek. De a szolgálati érdekek közösek, mert mindnyájan tanítással foglalkozunk. Habár jellegben és fokban különbözik is hivatalunk, szükséges, hogy az egyetemek, a felső iskolák és az alsóbbfokú iskolák tanítói független, önálló testületet alkossanak.

A közoktatási kormányzat is reformra szorul, mert jelenlegi szervezetében csak félkézzel szolgálja a közoktatást.

Mindezek a kérdések 1896-ban tartandó közoktatási gyűlés programját képezhetik. A gyűlés az összes iskolanemeket foglalja magában a kisdédóvótól az egyetemig.

Mi a legközelebbi feladat ?

Küldjünk ki egy előkészítő-bizottságot, a mely az egyetemes gyűlés szervezetére vonatkozó programot kidolgozza. Határozza meg, hogy az szabad gyűlés legyen-e, vagy képviseleti alapon tartassék ? Hány szakosztálya legyen a nagygyűlésnek ? Hogyan legyenek képviselve az összes tanítói és tanári egyesületek az országos kiállításon ? Ősszel aztán hívja össze a szervezkedő nagygyűlést.

Elődeink 1848-ban tudtak egyesülni és megtartották az első egyetemes és közös magyar tanítói közgyűlést. Ennek a közgyűlésnek még ma is észlelhetők a nyomai, következményet. A mai viszonyok épen annyira parancsolók ilyen gyűlést tartására, a minők volt 46 évvel ezelőtt.

Végül a következőket indítványozta :

1. Az értekezet mondja ki, hogy Magyarország ezredéves fennállásának emlékére, 1896-ban egyetemes tanítói és tanári közgyűlést tartassék, a mely lehetőleg az összes közoktatási intézeteket felölelje.

2. Az értekezet a cél megvalósítására előkészítő bizottságot küld ki. Ezen előkészítő bizottság feladata az egyetemes gyűlés általános szervezetéről, szakosztályairól tervezetet készíteni ; a tanítói s tanári egyesületeket és testületeket csatlakozásra felszólítani, az illetékes helyeken a gyűlés sikere érdekében a kellő lépéseket megtenni, végre a tanítói és tanári egyesületeknek a kiállításon való együttes résztvétele tárgyában tervezetet kidolgozni.

3. Az előkészítő bizottság az ősszel hívjon össze szervező gyűlést.

A nagy tetszéssel fogadott indítványhoz többen hozzá szóltak s egyes részletekre nézve tájékoztató nyilatkozatokat tettek ; szavazásra kerülvén a dolog, Nagy László indítványának mind a három pontját elfogadta az értekezet azzal a hozzáadással, hogy a tanácskozás folyamán felmerült nézetek szintén az előkészítő bizottság figyelmébe ajánlatnak. Az előkészítő bizottság felkiáltás utján a következőleg alakult meg : Heinrich Gusztáv (elnök), Nagy László (titkár), Böngérfi János (jegyző), Lakits Vendel, Volf György, Tóth József kir. tanfolygelyelő, György Aladár, Dorogsághy Dénesné, Gyulay Béla dr., Schneider János, Beke Manó dr., Radó Vilmos, Kozocsa Tivadar, Bertalan Vincze, Lutenberger Ágost, Léderer Ábrahám, Csengeri János dr.

BEKÜLDÖTT MŰVEK.

Praeparatio Vergilius Aeneisének I. és II. énekéhez. Irta *Dóczy Imre* főgymnasiumi tanár. 1—5. füzet. Budapest, 1893. (Singer és Wolfner.) Füzetenként 20 kr.

M. Tullii Ciceronis De imperio Gnaei Pompei oratio ad Quirites. Kiadta s praeparatióval ellátta *Rácz Soma* gymn. tanár. Budapest, 1894. (Singer és Wolfner.) Ára 70 kr.

Görög nyelvtan összehasonlító nyelvészeti alapon, iskolai használatra írta *Dóczy Imre* főgymn. tanár. Második, átdolgozott kiadás. Budapest, 1894. (Eggenberger.) 308 l. Ára 1 frt 60 kr. Az általánosan ismert kitünő görög nyelvtan ez új kiadását bizonyára örömmel veszik a szakférfiak.

Lélektan és Gondolkodástan, középiskolai használatra írták dr. *Hajdu Tibor* és dr. *Zoltvány Iván* pannonhalmi benczés tanárok. Budapest, 1894. (Kiadja a szt. István-társulat.) 228 l. Ára, 1 frt 20 kr.

Természettan polgári fiu- és leányiskolák számára. A miniszteri terv alapján írta *Bein Károly*. Második kiadás. Budapest, 1894. (Singer és Wolfner.) 179 l. Ára 1 frt.

Magyarország története. Irta *Marczali Henrik*. Számos történeti érdekű ábrával. Budapest, 1894. (Eggenberger.) 212 l. Ára 1 forint 20 kr. Kiváló történetirónk e díszes kiállítású, szép illusztrációkkal ellátott iskolai könyve, mely a műveltek igényeit is szem előtt tartja, egyik legszámottevőbb jelensége újabb tankönyvirodalmunknak. Bővebb ismertetésére legközelebb visszatérünk.

Epiktetos kézikönyvecskéje. Görögből fordította dr. *Vajda Károly*. Fehértemplom, 1894. 25 lap. A híres stoikus bölcseletnek, Epiktetosnak bölcséleti mondásait veszszük itt élvezhető fordításban dr. Vajdától, ki már Longos pásztori regényének, Daphnis és Chloének átültetésével szerzett műfordítói érdemeket.

A legnagyobb magyar király, Mátyás, az igazságos, dicső históriája. Elbeszéli *Böngérfi János*. 11 képpel. Budapest, 1894. (Rózsa K. és neje.) Ugyan e szerzőtől — úgy látszik — a népnek szánt nemesebb ponyvairodalmi termékekül még a következők jelentek meg: *A törökverő Hunyadi János magyar hadvezér csodálatos élettörténete*. *Derüre boru, vagy a magyar nemzet siralmas napjai a tehetetlen Jagellók idejében*. *A török világ Magyarországon*. *Szopolyai az utolsó nemzeti király stb.*

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó-ülés 1894. május 19-én.

Jelen vannak: Lederer Ábrahám ad hoc elnöklete alatt: Badics Ferencz, Csengeri János, György Aladár, Gyulay Béla, Kerékgyártó Elek, Lakits Vendel, Málnay Mihály, Mauritz Rezső, Nagy László; Péterfi Sándor, Radó Vilmos, Trájtler Károly rendes tagok, utóbbi mint jegyző; továbbá Kobány M., Szőke István, Lád Károly, Komoróczy M., Szedlacsek Lajos és még több férfi és növendég.

I. *Dömötör Géza* ily czimű értekezését: «*Miképen alkalmazkodjék a kisednevelő a gyermekek egyéni sajátságaihoz?*» a szerző távollétében Komoróczy Miklós olvassa föl.

II. *Szedlacsek Lajos* vendég: «*A fiúk és leányok játékaikról*» értekezik. A felolvasást élénk eszmecsere követte, melyben résztvettek Gyulay Béla, Kerékgyártó Elek, Csengeri János, Lád Károly, Radó Vilmos, Péterfy Sándor, Badics Ferencz és az előadó. A társaság e kérdésben nagyobb tevékenységet óhajtván kifejtetni, javaslatételre Péterfy S. elnöklete alatt egy Csengeri, Kerékgyártó, Gyulay, Szedlacsek, Radó, Porzsolt Kálmán, György Aladár és Kiss Áron urakból bizottságot küldött ki.

A felolvasó-ülést a rendes tagok zárt ülése követte. Titkár jelenti: a) hogy a debreczeni tanszerkiállításon társaságunknak az elnökségi ülés határozata szerint a «Magyar Pædagogia» eddigi évfolyamainak küldésével fog résztvenni; b) a magyar természetvizsgálók és orvosok vándorgyűlésére a társulat is hivatalos; c) a magyarországi tanítók országos bizottsága felhívására a társaság részt vett a milleniumi kiállítás alkalmával rendezendő tanítói és tanári kongresszusnak előkészítő értekezletén; d) jelenti, hogy Főmagasságu Vaszary Kolos, Magyarország hercegprimása, 100 forintot küldött alapítványképen a Társaság céljaira; örvendetes tudomásul van; e) végül újabb kültagokat jelentett be, kik a következők: Pacséri Károly (Kassa), Szedlacsek Lajos (Budapest), Wessely Ödön (Budapest).